

Sygn. akt I ACz 942/13

POSTANOWIENIE

Dnia 10 września 2013 roku

Sąd Apelacyjny w Szczecinie Wydział I Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSA Maria Iwankiewicz (spr.)

Sędziowie: SSA Eugeniusz Skotarczak

SSA Agnieszka Sołtyka

po rozpoznaniu w dniu 10 września 2013 roku w Szczecinie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa M. D.

przeciwko Skarbowi Państwa – (...) w S.

o zapłatę

na skutek zażalenia Skarbu Państwa – (...) w S. reprezentowanego przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa

na postanowienie Sądu Okręgowego w Koszalinie

z dnia 4 czerwca 2013 roku, sygn. akt I C 35/13

p o s t a n a w i a:

1. uchylić postanowienie Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 4 czerwca 2013 r., wydane w sprawie o sygn. akt I C 35/13 w zakresie punktu 1 i odrzucić pozew z dnia 28 stycznia 2013 r. w całości,

2. odstąpić od obciążania powoda M. D. kosztami procesu.

SSA A. Sołtyka SSA M. Iwankiewicz SSA E. Skotarczak

Sygn. akt I ACz 942/13

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 28 stycznia 2013 roku M. D. domagał się zasądzenia od pozwanego, oznaczonego jako (...) w S. - Ośrodek (...) w K. kwoty 818.440 zł tytułem rekompensaty i odszkodowania.

Prokuratoria Generalna Skarbu Państwa, złożyła pismo przygotowawcze z dnia 25 kwietnia 2013 roku, w którym wniosła o odrzucenie pozwu na podstawie art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c. a w przypadku odmowy odrzucenia pozwu, zażądała wstrzymania dalszego rozpoznawania sprawy. Prokuratoria Generalna zarzuciła powodowi, że oznaczając jako pozwanego „(...) w S. - Ośrodek (...) w K.”, wytoczył powództwo przeciwko państwowej jednostce organizacyjnej, nieposiadającej osobowości prawnej, co powinno skutkować odrzuceniem jego pozwu na podstawie powołanego przepisu.

Postanowieniem z dnia 4 czerwca 2013 r. Sąd Okręgowy w Koszalinie w sprawie o sygn. akt I C 35/13 oddalił zarzut (pkt 1) i wstrzymał dalsze rozpoznanie sprawy do czasu uprawomocnienia się postanowienia (pkt 2).

W uzasadnieniu Sąd Okręgowy wskazał, że zgodnie z art. 64 k.p.c. zdolność występowania w procesie jako strona (zdolność sądową) ma każda osoba fizyczna i prawna. Do osób prawnych zaliczono wyłącznie Skarb Państwa i jednostki organizacyjne, którym przepisy szczególnie przyznają osobowość prawną (art. 33 k.c.). Urząd Kontroli Skarbowej stanowi zaś jednostkę organizacyjną kontroli skarbowej powołaną do obsługi organu kontroli skarbowej - dyrektora urzędu kontroli skarbowej (art. 9 ust. 1 w zw. z art. 8 ust. 1 pkt 3 ustawy z 28 września 1991 r. o kontroli skarbowej). Ustawodawca nie przyznał jednak jednostkom organizacyjnym kontroli skarbowej - urzędom kontroli skarbowej oraz urzędowi obsługującego ministra właściwego do spraw finansów publicznych osobowości prawnej. W związku z tym, jeżeli dochodzone roszczenie związane jest z działalnością urzędu kontroli skarbowej, jako strona w procesie powinien występować Skarb Państwa, reprezentowany przez właściwy organ państwowej jednostki organizacyjnej albo Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa (art. 67 § 2 k.p.c.). Mając na uwadze przytoczone przepisy, rzeczą sądu jest czuwanie nad tym, aby Skarb Państwa był w postępowaniu sądowym reprezentowany w sposób prawidłowy. Powód - osoba fizyczna, występuje w niniejszej sprawie bez profesjonalnego pełnomocnika. Sąd Okręgowy realizując powinność pouczenia powoda o statusie prawnym Urzędu Kontroli Skarbowej w S. i konieczności prawidłowego oznaczenia pozwanego (stosownie do art. 5 k.p.c.), uczynił to w piśmie z 16 maja 2013 roku, na które powód udzielił odpowiedzi, oznaczając jako stronę pozwaną Skarb Państwa reprezentowany przez Dyrektora Kontroli Skarbowej w S. - Ośrodek (...). W rozpatrywanej sprawie nie zaszła więc podstawa do zastosowania normy art. 199 § 1 k 3 k.p.c. gdyż powód, stosując się do pouczeń Sądu, jednoznacznie określił pozwanego i uczynił to prawidłowo.

Na powyższe postanowienie Prokuratoria Generalna Skarbu Państwa w imieniu pozwanego wywiodła zażalenie, zaskarżając punkt 1 postanowienia Sądu Okręgowego w Koszalinie z dnia 4 czerwca 2013 r., zarzucając mu:

- 1) naruszenie przepisu art. 70 § 1 w zw. z art. 199 § 2 k.p.c. poprzez błędną jego wykładnię polegającą na uznaniu, że znajduje on zastosowanie także do przypadków, gdy brak zdolności sądowej ma charakter nieusuwalny,
- 2) naruszenie przepisu art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c. poprzez odmowę jego zastosowania.

Mając na uwadze powyższe zarzuty wniosła o zmianę postanowienia Sądu Okręgowego w Koszalinie z dnia 4 czerwca 2013 roku w zakazanej części i odrzucenie pozwu w całości oraz zasądzenie od powoda na rzecz Skarbu Państwa - Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych na podstawie art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 8 lipca 2005 r. o Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa

W uzasadnieniu zażalenia strona skarżąca wskazała, że brak zdolności sądowej nie może być uzupełniony przez wstąpienie do udziału w sprawie podmiotów mających tę zdolność zamiast podmiotu, który zdolności tej mieć nie może. Konieczną przesłanką uzupełnienia tego braku jest zachowanie tożsamości stron, a więc takiego stanu rzeczy, w którym zarówno przed uzupełnieniem, jak i po uzupełnieniu braku zdolności sądowej stroną pozostaje ten sam podmiot (postanowienie SN z 15 maja 2009 r., II CSK 681/08, postanowienie SN z 24 września 2004 r., I CK 131/04). **Urząd Kontroli Skarbowej w S. Ośrodek (...) w K. i Skarb Państwa reprezentowany przez Dyrektora Urzędu Kontroli Skarbowej S. to dwa różne podmioty, którym nie sposób przypisać tożsamości stron.** W niniejszej sprawie brak więc zdolności sądowej i procesowej Urzędu Kontroli Skarbowej w S. Ośrodka (...) w K. nie da się uzupełnić, bowiem przesłanką warunkującą uzupełnienie braku w zakresie zdolności sądowej (art. 70 k.p.c.) jest zachowanie tożsamości strony dotkniętej tym brakiem. Podzielić zatem należy pogląd judykatury, że jeżeli strona powodowa jako stronę wskazuje jakąkolwiek jednostkę organizacyjną lub organ osoby prawnej, które nie posiadają zdolności sądowej, mamy do czynienia z nieusuwalnym brakiem zdolności sądowej, gdyż sąd nie jest władny decydować za powoda o tym, kto ma być stroną sporu. W sytuacji, w której jedna ze stron nie ma zdolności sądowej, przepis art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c. nakazuje odrzucić pozew. W ocenie skarżącego, przepis ten powinien znaleźć zastosowanie w przedmiotowej sprawie.

Powód wniósł o oddalenie zażalenia.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Zażalenie okazało się zasadne, a podniesione zarzuty w pełni uzasadnione.

W pierwszej kolejności należało zauważyć, że zgodnie z art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c. Sąd odrzuca pozew jeżeli jedna ze stron postępowania nie ma zdolności sądowej. Brak zdolności sądowej po którejkolwiek ze stron procesu stanowi zatem bezwzględna ujemna przesłanka procesowa w postępowaniu cywilnym, którą Sąd zobowiązany jest uwzględnić z urzędu w każdym etapie sprawy (art. 202 zd. 3 k.p.c.) i w razie jej wystąpienia zobowiązany jest odrzucić pozew.

Przepisy art. 70 i 71 k.p.c. stanowią natomiast, że jeżeli braki w zakresie zdolności sądowej dają się uzupełnić, sąd wyznaczy w tym celu odpowiedni termin - w sytuacji zaś, gdy braku tego nie można uzupełnić, sąd zobowiązany jest wydać stosowne postanowienie, w szczególności postanowienie o odrzuceniu pozwu. W doktrynie wyrażono nadto pogląd, że brak zdolności sądowej nie może być uzupełniony przez wstąpienie do udziału w sprawie podmiotów mających tę zdolność zamiast podmiotu, który tej zdolności mieć nie może. Konieczną przesłanką uzupełnienia tego braku jest zachowanie tożsamości stron, a więc takiego stanu rzeczy, w którym zarówno przed uzupełnieniem, jak i po uzupełnieniu braku zdolności sądowej stroną pozostaje ta sama jednostka. (tak SN w postanowieniu z dnia 15 maja 2009 r., II CSK 681/08). Tak więc w sytuacji, w której pozew wniesiono przeciwko jednostce nie posiadającej zdolności sądowej, w świetle wyżej wskazanych przepisów nie jest możliwe usunięcie tego braku w żaden sposób. W takim przypadku zatem - pozew należy odrzucić bez wzywania o jego uzupełnienie.

Sąd Odwoławczy zauważa, że badając zdolność sądową pozwanego w niniejszej sprawie należało rozstrzygnąć następujące kwestie: po pierwsze - czy pozwany ma zdolność sądową w rozumieniu przepisów kodeksu postępowania cywilnego i po drugie - czy ewentualny brak w zakresie tejże zdolności jest możliwy do uzupełnienia w trybie art. art. 70 i 71 k.p.c.

Przepis art. 64 k.p.c. stanowi, że zdolność sądową mają osoby fizyczne i prawne oraz organizacje społeczne dopuszczone do działania na podstawie obowiązujących przepisów, choćby nie posiadały osobowości prawnej. Definicja zawarta w tym przepisie nie jest jednak wyczerpująca o tyle, że w kodeksie postępowania cywilnego można odnaleźć szereg przepisów, które przyznają zdolność sądową wskazanym w nich podmiotom. Również w innych aktach prawnych znajdują się postanowienia przyznające zdolność sądową podmiotom nie posiadającym osobowości prawnej. Ustawodawca wprowadził więc normatywny typ regulacji kwestii zdolności sądowej - zdolność ta przysługuje wtedy, gdy można wskazać konkretny przepis prawa, który wyposaża dany podmiot w przymiot zdolności sądowej. Odnośnie osób prawnych i fizycznych sytuacja jest jasna - mają one zdolność sądową na podstawie przepisu art. 64 k.p.c., co do innych podmiotów dla przyjęcia, że posiadają one zdolność sądową niezbędne jest istnienie przepisu, który zdolność tę im przyznaje.

Sąd Apelacyjny podnosi, że niewątpliwym jest, iż Urząd Kontroli Skarbowej nie ma zdolności sądowej i jak słusznie zauważył Sąd Okręgowy urząd ten jest jedynie jednostką organizacyjną kontroli skarbowej powołaną do obsługi organu kontroli skarbowej - dyrektora urzędu kontroli skarbowej (art. 9 ust. 1 w zw. z art. 8 ust. 1 pkt 3 ustawy z 28 września 1991 r. o kontroli skarbowej), której nie przyznano osobowości prawnej. W związku z tym, jeżeli dochodzone roszczenie związane jest z działalnością urzędu kontroli skarbowej, jako strona w procesie powinien występować Skarb Państwa, reprezentowany przez właściwy organ państwowej jednostki organizacyjnej albo Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa (art. 67 § 2 k.p.c.). jeżeli strona wskazuje jako stronę pozwaną Skarb Państwa, nie oznaczając w sposób właściwy jego właściwej jednostki sąd z urzędu określa właściwe statio fisci. Jeżeli natomiast strona powodowa jako stronę wskazuje jakąkolwiek jednostkę organizacyjną lub organ osoby prawnej, które nie posiadają zdolności sądowej, mamy do czynienia z nieusuwalnym brakiem zdolności sądowej, gdyż sąd nie jest władny decydować za powoda o tym, kto ma być stroną sporu (tak SN w postanowieniu z dnia 3 października 2002 r., I CKN 448/01 oraz w uchwale z dnia 19 kwietnia 2001 r., III CZP 10/01).

Taka sytuacja miała miejsce w niniejszej sprawie, albowiem powód wywiódł pozew przeciwko Urzędowi Kontroli Skarbowej w S. - Ośrodek (...) w K., podczas gdy winien go wnieść przeciwko Skarbowi Państwa – Dyrektorowi Urzędu

Kontroli Skarbowej w S.. Bacząc na wyżej wskazane rozważania skarżący trafnie zarzuca, że brak zdolności sądowej pozwanego w przedmiotowej sprawie miał zatem charakter definitywny i nieusuwalny i nie mógł być uzupełniony w trybie art. 70 k.p.c., jak próbował to uczynić Sąd I instancji.

Mając powyższe na względzie, orzeczono jak sentencji na podstawie art. 386 § 2 3 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. w zw. z art. 199 § 1 pkt. 3 k.p.c.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 102 k.p.c. z uwagi na zaawansowany wiek powoda i jego trudną sytuację majątkową, a także fakt, że nie korzystał on z pomocy fachowego pełnomocnika przy formułowaniu oznaczenia strony pozwanej.

SSA A. Sołtyka SSA M. Iwankiewicz SSA E. Skotarczak